

حقوق مدنی ۷

عقود معین (۲)

(مهر، هاربه، وکالت، ضمان، حواله، کفالت و رهن)

مؤلف:

دکتر سید محمد اله نیکوند

عضو هیأت علمی و استاد دانشگاه

مجمع علمی و فرهنگی مجد

عنوان و نام پدیدآورنده : حقوق مدنی ۷: (ودیعہ، عاریہ، وکالت، ضمان، حوالہ، کفالت و

رهن)/تألیف شکرالہ نیکوند

مشخصات نشر: تهران، مجلد، ۱۳۹۲.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۱۵۰-۵
موضوع: حقوق مدنی -- ایران
موضوع: مسئولیت (حقوق) -- ایران
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ج ۸/۴۰۰/۵۵۰/۲۴
رده‌بندی دیویی: ۳۴۲/۵۵۰/۴۴
شماره کتابشناسی ملی: ۳۲۲۸۰۹۰

حقوق مدنی (۷)

تألیف: دکتر شکرالہ نیکوند

انتشارات: مجد

چاپ اول: ۱۳۹۲ تعداد: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۶۵۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ و منحصراً به «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، خیابان ۱۲ فروردین، تقاطع خیابان رحمتی، پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۱۰۴۲۲ - ۶۶۹۶۳۳۱۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۱۵۰-۵

ISBN: 978-600-193-150-5

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تمبریات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم، تلفن: ۶۶۴۹۰۹۰

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (منیری جاوید)، تقاطع شهدای زاندارمری، پلاک ۷، تلفن: ۶۶۴۸۶۰۷

شعبه کریمخان: بلوار کریمخان، بعد از خردمند شمالی، پلاک ۴۳، واحد ۱ شرقی - تلفن: ۸۰۰۲۲۰۷

شعبه یزد: خیابان فرخی یزدی، پاساژ شقایق، طبقه هم کف - تلفن: ۵۱۶۲۶۸۶۷۰

شعبه مشهد: خیابان دانشگاه، بعد از چهارراه دکتر، بازار کتاب گلستان، پلاک ۲ تلفن: ۸۴۰۵۵۳۷

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw5@yahoo.com

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

۸	پیشگفتار
۱۰	مقدمه
۱۳	بخش اول: عقود اذنی (ودیعه، عاریه، وکالت)
۱۵	فصل اول: ودیعه
۱۶	مبحث اول: تعریف و ویژگی‌های ودیعه
۱۶	الف) تعریف ودیعه
۱۷	ب) ویژگی‌های ودیعه
۲۷	مبحث دوم: تعهدات طرفین ودیعه
۲۷	الف) تعهدات مستودع
۳۳	ب) تعهدات مودع
۳۴	مبحث سوم: انحلال ودیعه
۳۵	مطالعه برخی از آرای دادگاهها در خصوص ودیعه
۴۳	فصل دوم: عاریه
۴۳	مبحث اول: تعریف و ویژگی‌های عاریه
۴۳	الف) تعریف عاریه
۴۳	ب) ویژگی‌های عاریه
۵۲	مبحث دوم: تعهدات طرفین عاریه
۵۳	الف) تعهدات مستعیر
۵۶	ب) تعهدات معیر
۵۷	مبحث سوم: انحلال عاریه
۵۹	مطالعه رأی دادگاه در خصوص عاریه

۶۲	فصل سوم: وکالت
۶۲	مبحث اول: تعریف و ویژگیهای وکالت
۶۲	الف) تعریف وکالت
۶۳	ب) ویژگیهای وکالت
۶۹	مبحث دوم: تعهدات طرفین وکالت
۶۹	الف) تعهدات وکیل
۷۴	ب) تعهدات موکل
۷۶	مبحث سوم: انحلال وکالت
۷۶	الف) اختار ارادی وکالت
۸۳	ب) انحلال فهر وکالت
۸۷	مطالعه بررسی آثار دادگاهها در خصوص وکالت
۹۵	بخش دوم: عقود تبعی (ضمان، حواله، نکالت، رهن)
۹۸	فصل اول: ضمان
۹۸	مبحث اول: تعریف و ویژگیهای ضمان
۹۸	الف) تعریف ضمان
۹۹	ب) ویژگیهای ضمان
۱۰۷	مبحث دوم: حقوق و تعهدات طرفین
۱۰۷	الف) حقوق و تعهدات ضامن
۱۱۱	ب) حقوق و تعهدات مضمون له
۱۱۲	مبحث سوم: بطلان و انحلال ضمان
۱۱۲	مطالعه رأی دادگاه در خصوص عقد ضمان
۱۱۲	فصل دوم: حواله
۱۱۵	مبحث اول: تعریف و ویژگیهای حواله
۱۱۵	الف) تعریف حواله
۱۱۶	ب) ویژگیهای حواله
۱۲۲	مبحث دوم: حقوق و تعهدات طرفین

فهرست مطالب □ ۷

الف) حقوق و تعهدات محیل	۶۲۲
ب) حقوق و تعهدات محتال	۱۲۴
ج) حقوق و تعهدات محال علیه	۱۲۵
مبحث سوم: بطلان و انحلال حواله	۱۳۶
مطالعه رأی دادگاه در خصوص عقد حواله	۱۲۷
فصل سوم: كفالت	۱۲۹
مبحث اول: تعریف و ویژگیهای كفالت	۱۲۹
الف) تعریف كفالت	۱۲۹
ب) ویژگیهای كفالت	۱۳۰
مبحث دوم: حقوق تعهدات طرفین كفالت	۱۳۲
الف) حقوق و تعهدات محیل	۱۳۲
ب) حقوق و تعهدات مكفول	۱۳۶
ج) حقوق و تعهدات مكفولین	۱۳۷
مبحث سوم: بطلان و انحلال كفالت	۱۳۷
فصل چهارم: رهن	۱۴۰
مبحث اول: تعریف و ویژگیهای رهن	۱۴۰
الف) تعریف رهن	۱۴۰
ب) ویژگیهای رهن	۱۴۱
مبحث دوم: حقوق و تعهدات طرفین	۱۴۷
الف) حقوق و تعهدات رهن	۱۴۷
ب) حقوق و تعهدات مرتهن	۱۵۰
مبحث سوم: بطلان و انحلال رهن	۱۵۳
مطالعه رأی دادگاه در خصوص عقد رهن	۱۵۵
فهرست منابع	۱۵۹

پیشگفتار

در طول سالیان تدریس دروس حقوق خصوصی در دانشگاه از سالهای ۷۸-۷۷، همواره به دانشجویان کتب تألیف شده توسط استادان مربوط به آن درس را معرفی می‌کردم و ترجیحاً یکی از کتب موجود را بعنوان منبع درسی قرار می‌دادم و تأکید و سفارش مطالعه کتاب مربوطه به آن درس بود. معرفی کتاب معتبری بعنوان منبع درسی علاوه بر آنکه دانشجویان را با استادان و اساتید آن رشته آشنا می‌سازد، از روش جزوه‌نویسی و جایگزین نمودن آن بجز کتب معتبر نیز از می‌دارد. در هر یک از دروس حقوقی که دانشجویان مقطع کارشناسی به عنوان یکی از واحدهای درسی خود باید بگذرانند، معمولاً یک یا چند کتاب معتبر از اساتید مسلم آن رشته وجود دارد که شایسته است به دانشجویان معرفی و مورد مطالعه قرار گیرد. مثلاً دانشجویان در نیمسال اول تحصیل دانشگاهی خود، در درس حقوق مدنی (۱)، کتاب اشخاص و محجورین نوشته استاد آقای دکتر سید حسین حسینی مورد مطالعه می‌کنند و در دروس حقوق تجارت ۱ تا ۴ کتب چند جلدی نجوم دکتر ستوده تهرانی معرفی و تدریس می‌گردید که در سالیان اخیر کتب چند جلدی آقای دکتر ربیعا اسکینی بعنوان منبع درسی معرفی و مورد مطالعه دانشجویان قرار می‌گیرد. در سایر دروس حقوق خصوصی نیز معمولاً برای هر درس کتاب معتبر شناخته شده‌ای توسط استاد هر درس به دانشجویان معرفی می‌شود. با گذشت زمان هم برخی از کتب قدیمی می‌شوند و هم بعضی از معایب یا مشکلات و بهایمات آن نمود پیدا می‌کند. از طرف دیگر کسب تجارب بیشتر در تدریس هر یک از کتب، این انگیزه را ایجاد می‌کند که برای آموزش بهتر دانشجویان مطالب و موضوعات درس مذکور به شیوه‌ای جدید در شکل و نوشتار در قالب کتاب به دانشجویان عرضه شود.

در تدریس درس حقوق مدنی ۷ که بیش از یک دهه تجربه همراه آن است همواره با دانشجویان زیادی در کلاس مواجه می‌شدم که تمام مطالب بنده را یادداشت و ضبط می‌کردند و در پایان نیمسال با جمع آوری و بازنویسی آنها برای خود جزوه‌ای تهیه می‌کردند و با تحویل مجدد همان مطالبی که تدریس

پیشگفتار □ ۹

کرده بودم از من می خواستند که با بازخوانی آن را تأیید کنم و برای امتحان پایان ترم نیز فقط همان نوشته ها را می خواندند. این موضوع باعث شد با اندوخته ای که از کتب و آثار استادان بنام درس مذکور داشتم به همراه تجارب تدریس و برخی نظرات خود در شکل و محتوای مطالب، شروع به نوشتن کتاب حقوق مدنی ۷ نمایم. بدیهی است اگر پیشرفت و موفقیتی در این زمینه حاصل شده باشد با تکیه بر زحمات بزرگان و استادان قدیمی است. ضمن اینکه هیچ نوشته ای کامل و بدون عیب نیست (و ما اوتیم من العلم الا قليلا) به همین دلیل نظرات و انتقادات تمام محققین و استادان گرانقدر این رشته را با کمال میل پذیرا و شواشم.

شکر اله نیکوند

مهر ۱۳۹۲

مقدمه

عقود معین بعنوان قراردادهایی که همواره مورد نیاز عموم مردم در زمانهای مختلف تاریخ بوده است مورد توجه قانونگذار بوده و از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشند. قسمت عمده عقود معین در رشته‌های حقوق با عناوین حقوق مدنی (۶) و (۷) با عناوین معین (۱) و (۲) مورد مطالعه دانشجویان قرار می‌گیرد. مباحث حقوقی مدنی (۶) طایف سرفصل مصوب عقود بیع معاوضه، اجاره، قرض و صلح است و مباحث حقوق مدنی (۷) شامل عقود ودیعه، عاریه، وکالت، ضمان، حواله، کفالت و رهن می‌باشد. اگرچه در مباحث حقوق مدنی (۶) عقود بیع و اجاره جزو قراردادهای بسیار مهم و مورد استفاده عموم مردم در کشور است که مورد توجه خاص فقها نیز بوده است و قسمت عمده می‌باشد از احکام و مقررات آن (بیع) اقتباس شده است ولی مباحث حقوق مدنی (۷) نیز بدلیل تنوع، سهولت و نیاز و استفاده عموم مردم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشند.

این کتاب با عنوان حقوق مدنی (۷) برای دانشجویان دوره کارشناسی رشته حقوق نگارش یافته و با توجه به مطالب بالهای متمادی تدریس در دانشگاه سعی شده است کلیه مطالب ارائه شده به مواد قانون مدنی در این خصوص به شیوه‌ای روان و قابل فهم برای دانشجویان بیان شود. در این اثر از کتب استادان بنام این رشته نیز استفاده گردیده است.

اما آنچه بعنوان تمایز و تفاوت این کتاب با دیگر کتب موجود در این خصوص می‌توان بیان نمود علاوه بر سلیقه و نظر نویسنده در

تقسیم مطالب از نظر شکلی و بعضاً اظهار نظر در مسائل ماهوی در دو مورد است: اول آنکه سعی شده است بطور مختصر مطالعه‌ای تطبیقی در فقه و حقوق فرانسه - بصورت زیرنویس - انجام شود تا دانشجویان ضمن آشنایی با حقوق ایران با نظر فقها و حقوق کشور فرانسه نیز کمی آشنا شوند و مقدمه‌ای باشد برای تحصیلات تکمیلی آنان.

و نکته دوم آنکه در پایان هر یک از عقود جهت یادگیری کاملتر و کاربرد عملی مطالب کتاب یک یا چند پرونده حقوقی بصورت خلاصه درج شده و در قالب آرای دادگاهها به تناسب موضوع آورده شده است.

مباحث حقوقی مذکور در ۷۷ فصل شامل هفت عقد است که با توجه به آثار و ویژگیهای آنها قابل تقسیم به دو دسته می‌باشند. دسته اول عقود جایزی هستند که از طرف مالک به طرف دیگر اذن داده می‌شود به منظور انجام امری (نگهداری، اجاره، عمل حقوقی) و متصرف نیز امین محسوب می‌شود. (عقود اذنی، امانی). دسته دوم قراردادهایی هستند که به تبع دین بوجود می‌آیند و وثیقه این محسوب می‌شوند (عقود تبعی: وثیقه‌های دین). بر همین مبنا مطالب این کتاب در دو بخش تنظیم شده است: در بخش اول عقود ودیعه، عاریه، کالت بررسی و مطالعه می‌شود و بخش دوم عقود ضمان، اجاره، کفالت و ره‌ن.